

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Губарєв О. О.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та соціальних технологій
Харківської державної академії культури*

Освіта належить до базових потреб сучасної людини та є «основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного суспільними цінностями і культурою, та держави» (преамбула Закону України «Про освіту» [1]). Освіта в Україні є «державним пріоритетом, що забезпечує інноваційний, соціально-економічний і культурний розвиток суспільства. Фінансування освіти є інвестицією в людський потенціал, сталий розвиток суспільства» (п. 1 ст. 5 ЗУ «Про освіту»), держава гарантує усім громадянам України та іншим особам, які перебувають в Україні на законних підставах, право на «якісну та доступну освіту» (п. 1 ст. 3 ЗУ «Про освіту»). Вона є складною системою, яка складається з таких компонентів як: освітній процес, освітні установи, освітні програми, а результатом освіти є освіти виступає освітній продукт, або освітня послуга.

Згідно Закону України «Про освіту», освітня послуга – комплекс визначених законодавством, освітньою програмою та/або договором дій суб'єкта освітньої діяльності, що мають визначену вартість та спрямовані на досягнення здобувачем освіти очікуваних результатів навчання [1].

Групою авторів на чолі з Т. Неровнею під ринком освітніх послуг розуміється «сукупність соціально-економічних інститутів, які організовують структурні та легітимні господарські відносини, що виникають між економічними агентами в процесі виробництва, обміну і споживання освітніх послуг» [2]. У зв'язку з цим виділяються наступні складові ринку:

- основні суб'єкти: індивіди, домогосподарства, підприємства, держави, що визначають обсяг і характер попиту на освітні послуги і їх пропозицію різними освітніми установами;
- нормативно-правові акти, що регулюють відносини у сфері освіти;
- система неформальних інституційних структур (відносно традицій, культури, релігії, недержавні інститути як приватні репетитори, приватні бізнес-школи тощо);
- професійна і трудова мобільність суб'єктів ринку освітніх послуг.

Т. Майборода [3] до основних структурних елементів ринку освітніх послуг відносить: споживачів освітніх послуг (фізичні особи-здобувачі освіти (безпосередньо); домогосподарства, суб'єкти господарювання та держава (опосередковано); постачальників освітніх послуг (освітні провайдери державної та недержавної форми власності, громадські організації); посередники надання освітніх послуг (Служба зайнятості, біржа, органи реєстрації, ліцензування та акредитації для освітніх провайдерів, освітні центри тощо); особливості надання (на безоплатній основі, на платній основі); джерела фінансового забезпечення освітньої послуги (бюджетні кошти, позабюджетні кошти).

Нормативно-правові акти, що регулюють відносини у сфері освіти представимо у виді ієрархічної моделі:

1. Законодавчо-нормотворчі акти міжнародного та загальнонаціонального змісту. Так, право на освіту для кожної людини регламентовано на міжнародному рівні в Декларації прав людини (ст. 26), Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права ООН, Конвенції про боротьбу з дискримінацією у сфері освіти тощо.

2. Конституція України. Право на освіту задекларовано в Конституції України (ст. 53), де також визнано обов'язковість повної загальної середньої освіти та основні державні зобов'язання в цьому контексті: «держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних закладах освіти; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учням і здобувачам освіти» [4].

3. Стратегічні документи. До стратегічних документів, що визначають напрями розвитку освітньої галузі необхідно віднести такі: Національна доктрина розвитку освіти [5], а також визначена нею Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [6].

4. Основоположні нормативно-правові акти у сфері освітнього простору України. Закон України «Про освіту» [1], який був кардинально видозмінений в 2017 році та розкриває основні положення щодо змісту, структури, основних провайдерів та суб'єктів освіти, стандартів та систем якості, суб'єктів управління та контролю і їх повноважень тощо. Більш детальні положення залежно від освітнього рівня наведені в законах «Про дошкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту», «Про позашкільну освіту», «Про зайнятість» тощо.

5. Нормативно-правові акти Кабінету міністрів України, міністерств та інших органів влади, які в межах свої компетенції на основі чинного

законодавства розробляють відомчі нормативні акти: накази, інструкції, положення.

6. Локальні нормативні акти. Норми, які встановлюють освітні заклади та інші освітні провайдери для регулювання власної діяльності (положення, інструкції, укази, розпорядчі документи тощо). В умовах посилення автономії для закладів освіти, цей рівень визначає особливості організації освітнього процесу в конкретному закладі.

Сформовано ієрархічну модель системи нормативно-правових актів, що регулюють освітні послуги в Україні, яка складається з 6 рівнів: законодавчо-нормотворчі акти міжнародного та загальнонаціонального змісту; Конституція України; стратегічні документи; основоположні нормативно-правові акти у сфері освітнього простору України, нормативно-правові акти Кабінету міністрів України, міністерств та інших органів влади; локальні нормативні акти.

Література:

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

2. Неровня Т.Н., Корчинский А.А., Гречко М.В. Рынок образовательных услуг: институциональная характеристика, структура, основные детерминанты. *Экономический Вестник Южного федерального университета*. 2012. № 3. Ч. 2. С. 17–20.

3. Майборода Т.М. Особливості регулювання освітньої сфери в системі національного господарства. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/13270/1/V133_P030-040.pdf

4. Конституція України : Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 21.02.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

5. Про Національну доктрину розвитку освіти : Указ Президента України від 17.04.2002 р. № 347/2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>

6. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Указ Президента України від 25.06.2013 № 344/2013. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>